

L'esplendor de les darreres dècades del XIX: el vigatanisme

Tanmateix les darreres dècades del segle XIX i els començos del segle XX foren per a Vic anys de gran vitalitat en el terreny cultural. A l'ombra i sota la influència del Seminari sorgiren un seguit d'entitats i institucions que, tot i no tenir-hi cap mena de vincle orgànic, n'aprofitaren el pòsit cultural i humà i visqueren a l'entorn formatiu i culte que el Seminari havia creat, equiparable d'alguna manera al d'una universitat. És en aquest context que sorgiren iniciatives que jugaren un paper destacat dins el moviment de represa de la consciència nacional de la Renaixença i en la conformació del primer catalanisme polític. El terme vigatanisme defineix en aquesta època la peculiaritat de l'aportació de la intel·lectualitat vigatana al conjunt polític i cultural català.

La capçalera de la *Veu de Montserrat*, obra personal de Jaume Collell, mostra de la potència cultural vigatana de les acaballes del vuit-cents.



Els vigatans que compartien els plantejaments de la Renaixença s'aplegaren al Círcol Literari, entitat creada el 1860, que reunia el grup més il·lustrat de terratinents, burgesos, clergues, professionals liberals i erudits. A més de les sessions organitzades i de les tertúlies al seu estatge, el Círcol va portar a terme una vasta activitat cultural, artística i cívica fins que va desaparèixer amb el canvi de segle, organitzant sessions científiques, literàries i musicals, creant una important biblioteca, impulsant periòdics, convocant certàmens, organitzant exposicions. Es compten entre els impulsors Josep Serra i Campdelacreu, Antoni d'Espona i de Nuix, Manuel Galadies, Josep Giró, Martí Genís, Josep Font, Joaquim d'Abadal i Jaume Collell.

L'altra gran institució vigatana del vuit-cents, nascuda com a branca jove del Círcol, fou l'Esbart de Vic. Grup inicialment informal, a partir de 1867 organitzava sessions literàries a la Font del Desmai, a tocar de la capella de Sant Jordi de Puigseslloses, a imatge i semblança dels poetes provençals aplegats per Frederic Mistral. La figura cimera d'aquest grup és el poeta Jacint Verdaguer. L'animador, el canonge Jaume Collell. Si Verdaguer, amb la seva obra en vers i en prosa va assolir el lloc de més relleu de la literatura catalana del segle XIX, Collell es va convertir en el gran impulsor de campanyes patrioticoreligioses d'abast català, com la del Mil·lenari de Montserrat i la de la restauració del monestir de Ripoll, i d'empreses periodístiques com la creació, la direcció i en bona part la redacció del setmanari La Veu del Montserrat

La fundació del Museu Episcopal va representar una altra fita substancial en aquest període. Inaugurat el 1891, culminava i impulsava alhora una gran tasca de recuperació artística i arqueològica, tot dotant la ciutat d'una infraestructura cultural de primer ordre.

El caràcter de seu episcopal va donar un relleu especial a la ciutat. Les institucions eclesiàstiques tingueren un paper central com a marc d'actuació i catalitzador del moviment vigatanista. Al capdavant, el mòbil religiós era al centre del programa politicocultural dels vigatans. A cavall dels segles XIX i XX, dos bisbes de Vic, Josep Morgades, primer, i Josep Torras i Bages, després, jugarien un paper de primer ordre tant en la conformació de l'Església catalana contemporània, com també en el projecte catalanista de signe conservador de què la ciutat de Vic ha estat un referent ineludible.